

Nr 65

Av herr Källstad, *angående utbildning av grundskolans lärare för tjänstgöring på såväl mellan- som högstadiet.*

Ett huvudsyfte i läroplan för grundskolan är att den nya skolan skall bli elevcentrerad, att den skall se till individens utveckling och ta hänsyn till elevens *hela* situation.

Detta önskemål motverkas delvis av den yttre organisationen som lider av sin brist på kontinuitet och sin strikta uppdelning på tre olika stadier med bristande kontakt sinsemellan. Detta förhållande har särskilt uppmärksamats av lärarutbildningssakkunniga, som i sitt huvudbetänkande säger:

Inte minst viktigt är samarbetet mellan stadierna. Grundskolan är i hela sin nioåriga längd en enhet, med ett för alla stadierna gemensamt mål: den enskilda elevens utveckling... (sid. 99).

Av de båda övergångarna mellan stadierna synes den från mellanstadiet till högstadiet bereda såväl elever som lärare de största svårigheterna. Denna övergång sker i det kanske mest påfrestande stadiet i elevens personlighetsutveckling. I detta stadium är eleven i särskilt starkt behov av yttre lugn och trygghet. Just då lämnar han den invanda rutinen på mellanstadiet och möter på högstadiet en helt främmande situation. Påfrestningarna i detta förhållande framgår också av skolöverläkaren Torsten Ramers rapport till skoldirektionen, där han konstaterar att stressen ökar på högstadiet och att neuroser blir allt vanligare. Som en av orsakerna anges att elever och lärare inte känner varandra.

På mellanstadiet har eleverna huvudsakligen en klasslärare. Denne lärare lär känna sina elever under ungefär 30 timmar i veckan. Efter hand kommer elever och lärare underfund med varandra. Det är då ingen idé längre för en elev att förställa sig eller »spela en roll» och anlägga en skyddande mask av »tuffhet». Det genomskådas. Så småningom, när en god kontakt utbildats elever—lärare, kommer också arbetsron i klassen.

Vid övergången till åk 7 lämnar eleven den invanda rutinen och ställs inför många främmande lärare. Han känner sig desorienterad, och vet inte vem han skall identifiera sig med. Han börjar då ofta »spela en roll» igen. Och det kan ta mycket tid och möda innan högstadieläraren, som ser eleven endast några få timmar i veckan, har kommit underfund med honom och lyckats skapa en ömsesidig ärlig kontakt.

Försök att råda bot på detta missförhållande görs bl. a. när man planerar att skära ner valmöjligheterna och vill försöka slå ihop flera ämnen till ett för att motverka splittringen och minska antalet lärare för varje elev.

Men i den »rullande reformen» bör också andra möjligheter prövas. En möjlighet är att försöka överbrygga den skarpa gränsen mellan stadierna och låta mellanstadieläraren som »klassföreståndare» följa sin »gamla klass» upp i åk 7 i något ämne samtidigt som han börjar om med en ny åk 4. Härigenom skulle man i en övergångstid utnyttja den kontakt med och kännedom om eleverna som klassläraren utbildat under — i bästa fall — tre års tid. Den »gamle magistern», eller »fröken», skulle då kunna utgöra den fasta kontaktpunkt eleven så väl behöver i allt detta nya som möter i åk 7.

Detta förslag rimmar väl med det från olika håll återkommande kravet på integrering mellan stadierna. Ytterligare en möjlighet att bereda eleven en lugnare övergång från mellanstadiet till högstadiet vore att låta högstadieläraren undervisa i ett ämne i en klass genom hela mellanstadiet för att sedan göra honom till klassföreståndare för klassen från och med åk 7. Härigenom skapas kontinuitet mellan stadierna, eleverna får vid inträdet på högstadiet en klassföreståndare, som de känner och som därtill är förtrogen med högstadiets speciella problem.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

- 1) att riksdagen måtte besluta att ge Kungl. Maj:t i uppdrag att igångsätta försöksverksamhet, där mellanstadielärare, samtidigt som en ny åk 4 påbörjas, som klassföreståndare följer sin tidigare klass upp i åk 7 i lämpligt ämne,
- 2) att riksdagen måtte besluta, att mellanstadielärarytbildningen utöver den av lärarutbildningssakkunniga föreslagna ämnesfördjupningen också skall innehålla en frivillig vidareutbildningskurs, varigenom mellanstadieläraren blir kompetent att undervisa i ett ämne på högstadiet,
- 3) att riksdagen måtte förordna försöksverksamhet, där högstadieläraren undervisar i ett ämne på mellanstadiet i en klass som han under klassens högstadieår kan vara klassföreståndare för,
- 4) att riksdagen måtte medverka till att sådan tjänstgöring i arvoderingsavseende likställes med tjänstgöring på högstadiet, samt
- 5) att riksdagen måtte besluta, att det i högstadielärarytbildningen kan ingå frivillig undervisning i mellanstadiets metodik för lärare med inriktning på tjänstgöring i ett ämne på mellanstadiet.

Stockholm den 18 januari 1966

Thorvald Källstad